

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
МІЖНАРОДНИЙ ГУМАНІТАРНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
Кафедра педагогіки та психології

«ЗАТВЕРДЖУЮ»

Ректор Міжнародного гуманітарного
університету д.ю.н., професор

Костянтин ГРОМОВЕНКО

«30» серпня 2024 р.

РОБОЧА ПРОГРАМА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

ОК23. ЕКСПЕРИМЕНТАЛЬНА ПСИХОЛОГІЯ

Галузь знань	<u>05 «Соціальні та поведінкові науки»</u>
Спеціальність	<u>053 «Психологія»</u>
Назва освітньої програми	<u>Психологія</u>
Рівень вищої освіти	<u>перший (бакалаврський) рівень</u>

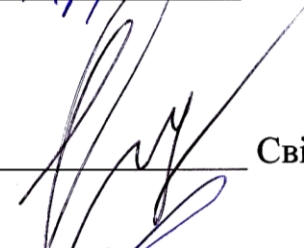
Робоча програма затверджена на засіданні кафедри педагогіки та психології
протокол № 1 від 29 серпня 2024 року.

Розробники і викладачі	Контактний тел.	E-mail
професор кафедри педагогіки та психології, доктор психол. наук Велитченко Леонід Кирилович	097-213-58-50	leonidvelitchenko@gmail.com

Завідувач кафедри педагогіки та психології к.п.н., доцент

Наталя МЕЛЕНЧУК

Гарант освітньої програми
д.п.н., професор

Світлана ЄРМАКОВА

Узгоджено
Начальник навчального відділу

Лариса РАЙЧЕВА

1. ОПИС НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

Найменування показників	Галузь знань, напрям підготовки, освітньо-кваліфікаційний рівень	Характеристика навчальної дисципліни	
		денна форма навчання	заочна форма навчання
Кількість кредитів – 3 Загальна кількість годин – 90	Галузь – 05 «Соціальні та поведінкові науки» Спеціальність – 053 «Психологія»	обов'язкова	
		Рік підготовки:	
		3-й; 4-й	
		Семестр	
		6-й	7-й
Мова навчання – українська	Рівень вищої освіти – перший (бакалаврський) рівень	Лекції	
		14 год.	4 год.
		Практичні, семінарські	
		28 год.	6 год.
		Лабораторні	
		-	-
		Самостійна робота та індивідуальні завдання	
		48 год.	80 год.
		Вид контролю:	
		екзамен	екзамен

Важливе місце експериментальної психології в курсі підготовки студентів — майбутніх психологів зумовлено необхідністю досліджувати і прогнозувати закономірності проявів психіки на науковому рівні. Експериментальна психологія вивчає основні закономірності, умови, принципи застосування в науці експериментального методу. Експериментальна психологія також досліджує основні етапи експериментального дослідження психіки.

Метою дисципліни «Експериментальна психологія» є ознайомлення студентів із методологією психологічного експерименту, висвітлення особливостей планування, організації, проведення експериментального дослідження психіки, розгляд можливостей обробки та інтерпретації експериментальних даних.

Передумови для вивчення дисципліни. Для вивчення даного курсу здобувачам необхідні знання з дисциплін: «Історія психології», «Загальна психологія», «Вікова та педагогічна психологія», «Теоретичні основи психологічної реабілітації», «Соціальна психологія», «Психодіагностика», «Диференціальна психологія» та «Практична психологія».

2. ОЧІКУВАНІ КОМПЕТЕНТНОСТІ, ЯКІ ПЛАНУЄТЬСЯ СФОРМУВАТИ ТА ДОСЯГНЕННЯ ПРОГРАМНИХ РЕЗУЛЬТАТІВ

У процесі реалізації програми дисципліни «Експериментальна психологія» формуються наступні компетентності із передбачених освітньою програмою:

Інтегральна компетентність

ІК Здатність розв'язувати складні спеціалізовані задачі та практичні проблеми у сфері психології, що передбачають застосування основних психологічних теорій та методів та характеризуються комплексністю і невизначеністю умов.

Загальні компетентності (ЗК)

ЗК3. Навички використання інформаційних і комунікаційних технологій.

ЗК5. Здатність бути критичним і самокритичним.

ЗК7. Здатність генерувати нові ідеї (креативність).

ЗК9. Здатність працювати в команді.

Спеціальні (фахові, предметні) компетентності (СК)

СК1. Здатність оперувати категоріально-понятійним апаратом психології.

СК5. Здатність використовувати валідний і надійний психодіагностичний інструментарій.

СК6. Здатність самостійно планувати, організовувати та здійснювати психологічне дослідження.

СК7. Здатність аналізувати та систематизувати одержані результати, формулювати аргументовані висновки та рекомендації.

СК10. Здатність дотримуватися норм професійної етики.

Навчальна дисципліна «Експериментальна психологія» забезпечує досягнення програмних результатів навчання (ПР), передбачених освітньою програмою:

ПР3. Здійснювати пошук інформації з різних джерел, у т.ч. з використанням інформаційно-комунікаційних технологій, для вирішення професійних завдань.

ПР4. Обґрунтовувати власну позицію, робити самостійні висновки за результатами власних досліджень і аналізу літературних джерел.

ПР5. Обирати та застосовувати валідний і надійний психодіагностичний інструментарій (тести, опитувальники, проективні методики тощо) психологічного дослідження та технології психологічної допомоги.

ПР6. Формулювати мету, завдання дослідження, володіти навичками збору первинного матеріалу, дотримуватися процедури дослідження.

ПР7. Рефлексувати та критично оцінювати достовірність одержаних результатів психологічного дослідження, формулювати аргументовані висновки.

ПР8. Презентувати результати власних досліджень усно/письмово для фахівців і нефаківців.

ПР16. Знати, розуміти та дотримуватися етичних принципів професійної діяльності психолога.

Заплановані результати навчання за навчальною дисципліною

знати:

- історію розвитку експериментальної психології, методів психологічних досліджень;
- особливості застосування методів наукових психологічних пошуків;
- структуру психологічного дослідження;
- типи експериментів та їх особливості;
- методологічні основи дисципліни;
- види гіпотез і можливості їх перевірки в експерименті;
- особливості планування психологічного експерименту;
- зв'язок експериментальної психології з іншими галузями науки.

вміти:

- оперувати понятійно-категоріальним апаратом дисципліни;
- робити свідомий вибір методів дослідження для вибірки;
- планувати психологічне дослідження;
- орієнтуватись у психологічних явищах життя та визначати їх у якості незалежної та залежної експериментальної змінних;
- провести і проаналізувати пілотажне дослідження;
- визначати власний дослідницький статус;

- здійснити основне психологічне дослідження, проаналізувати і інтерпретувати результати;
- дотримувати етичних вимог при проведенні експериментального дослідження.

3. ПРОГРАМА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

Тема 1. Предмет, завдання та методологія експериментальної психології.

Роль експериментального дослідження психіки у здобутті наукових психологічних знань. Вплив основних напрямів психологічної науки на становлення і розвиток експериментальної психології. Біхевіоризм і експериментальна психологія (Б. Скіннер, Дж. Уотсон та ін.). Вплив гештальтпсихології на розвиток експериментальної психології (Е. Рубін, М. Вертгеймер та ін.). Психоаналіз і його вплив на експериментальну психологію (З. Фрейд, А. Адлер та ін.). Когнітивісти (Ж. Піаже, Дж. Бруннер та ін.) і експериментальна психологія. Розвиток української експериментальної психології. Різні підходи до розуміння сутності експерименту і його структури (Л. С. Виготський, Г. С. Костюк, О. М. Леонтьєв, С. Д. Максименко, С. Л. Рубінштейн та ін.). Основні підходи до визначення предмета експериментальної психології на сучасному етапі. Загальне уявлення про методологію науки. Організація емпіричного дослідження психіки. Класифікація методів емпіричного дослідження психіки. Місце експерименту серед емпіричних методів психологічного дослідження. Принципи та переваги експерименту як методу психології порівняно зі спостереженням. Роль спостереження у психологічному експерименті. Проблеми експерименту в психології (етичність, штучність, ізоморфізм, проблема подвійної суб'єктності тощо). Розуміння експериментального методу в широкому і вузькому сенсі. Поняття експерименту, його відмінність від спостереження. Види психологічного експерименту: лабораторний (класичний, психометрія), природний, психолого-педагогічний (констатуючий, формулюючий). Експеримент як маніпулювання змінними (Д. Кемпбелл). Ознаки експериментального психологічного дослідження (Р. С. Немов).

Тема 2. Експериментальне спілкування.

Експеримент як спільна діяльність досліджуваного та експериментатора. Основні чинники спілкування експериментатора і випробуваного, які можуть спотворювати результати експерименту (С. Розенцвейг). Ефект Розенталя (Пігмаліона). Типові помилки експериментатора при оцінці результатів діяльності випробовуваних (Л. Бергер). Випробуваний: його діяльність в експерименті. Особистість випробуваного і ситуація психологічного експерименту. Мотивація поведінки випробуваного в експериментальній ситуації (М.Т. Орн, Л.Б. Крістіансен і ін.). Особливості спілкування з дорослими піддослідними і випробуваними дітьми. Поведінкові прояви випробовуваних, які є артефактами. «Ефект плацебо», «Ефект Хоторна», «Ефект аудиторії», «Ефект Зайонца» Вплив ситуації експерименту на його результат. Спеціальні методичні прийоми контролю впливу особистості випробуваного і ефектів спілкування на результати експерименту метод «плацебо наосліп», метод обману, метод «прихованого» експерименту, метод незалежного вимірювання залежних параметрів, контроль сприйняття випробуваним ситуації. Комунікативні артефакти і засоби їх попередження. Експериментальна взаємодія. Етика психологічних досліджень. Академічна доброчесність у наукових дослідженнях.

Тема 3. Гіпотези у структурі психологічного дослідження.

Вимоги до формулювання наукових гіпотез у психологічному експерименті. Рівні гіпотез: теоретичний, емпіричний, статистичний. Види гіпотез у психологічному експерименті. Контргіпотеза і третя конкуруюча гіпотеза. Принцип фальсифікації і верифікації наукових гіпотез. Емпіричні гіпотези про феномен; про зв'язки між феноменами; про каузальні зв'язки тощо. Статистичні гіпотези. Гіпотеза про подібність (нуль-гіпотеза) і гіпотеза про відмінність. Статистичні рішення: помилки 1-го і 2-го роду та можливості їхньому запобіганню.

Тема 4. Змінні у експериментальній психології. Вимір змінних.

Змінні та їх операціоналізація. Види змінних у експериментальному дослідженні психіки. Три види змінних: незалежні, залежні і додаткові. Типи незалежних змінних: ситуаційні, інструктивні і персональні. Види незалежних змінних. Проблема виміру змінних. Психологічні шкали. Міри центральної тенденції і мінливості як характеристики розподілу результатів виміру змінних. Емпіричні методи виміру змінних у психологічному експерименті. Міри зв'язку і міри відмінностей результатів у експериментальному дослідженні психіки. Способи фіксації змін залежної змінної в психологічному експерименті: безпосередній і відстрочений. Додаткові змінні, їх різновиди: зовнішні і внутрішні. Види змішувань змінних. Додаткові змінні, їх різновиди: зовнішні і внутрішні. Ефект послідовності при маніпулюванні незалежною змінною. Способи контролю зовнішніх змінних: елімінація, створення константних умов, балансування, рандомізація.

Тема 5. Валідність експериментального дослідження психіки.

Сутність поняття «валідність експерименту». Мисленевий (бездоганий) експеримент як еталон валідності експерименту. Внутрішня валідність експерименту. Фактори, що порушують внутрішню валідність експерименту: фактор фону, фактор природного розвитку, фактор тестування, похибка вимірювання, статистична регресія, не випадковий відбір, відсіювання і ін. Зовнішня валідність експерименту. Фактори, що загрожують зовнішньої валідності експерименту (артефакти): реактивний ефект, ефект взаємодії відбору і впливу, фактор умов експерименту, фактор інтерференції впливів і ін. Контроль артефактів в експерименті. Фактори досягнення внутрішньої валідності (надійності) експерименту в психології. Фактори досягнення зовнішньої валідності експериментального дослідження психіки.

Стратегії відбору досліджуваних до вибірки. Техніки випадкового і стратометричного відбору. Проблеми використання природних груп у психологічному експерименті. Поняття експериментальної вибірки. Основні вимоги до вибірки: репрезентативність і адекватність. Проблема чисельності експериментальної вибірки. Критерії формування вибірки випробовуваних: змістовний критерій, критерій еквівалентності випробовуваних, критерій репрезентативності. Стратегії відбору випробовуваних з популяції: випадкова стратегія, стратометричний відбір, репрезентативне і наближене моделювання. Процедура підбору еквівалентних груп. Різновиди конструювання експериментальних груп.

Тема 6. Плани експериментального дослідження.

Змістовне планування і вибір типу експерименту. Основна логічна схема експериментального психологічного дослідження. Поняття контрольної і експериментальної груп. Критерії класифікації експериментальних планів. Плани істинних експериментів (Д. Кемпбелл). Експериментальні плани для однієї незалежної змінної: план для двох рандомізованих груп з тестуванням після впливу (Р.А. Фішер); план для двох рандомізованих груп з попереднім і підсумковим тестуванням; план Соломона для чотирьох груп. Плани для однієї незалежної змінної і декількох груп. Плани для однієї незалежної змінної і декількох груп: план для трьох груп і трьох

рівнів незалежної змінної; прості «системні експериментальні плани». Факторні плани. Поняття факторного експерименту. Варіанти факторних планів. Доекспериментальні плани: аналіз поодинокого випадку, попереднє і підсумкове тестування на одній групі, порівняння статистичних груп. Плани експериментів для нееквівалентних груп. Плани ex-post-facto. Квазіекспериментальне дослідження. Типи квазіекспериментальних планів: плани експериментів для нееквівалентних груп; плани дискретних тимчасових серій.

Тема 7. Обробка результатів психологічного вимірювання (кількісний і якісний аналіз).

Кількісні (математико-статистичні) методи обробки експериментальних даних. Первинна статистична обробка: упорядкування, ранжування, угруповання, подання у табличному вигляді; наочне представлення даних у вигляді графіків і діаграм. Вторинна статистична обробка: висунування статистичних гіпотез, підготовка даних для застосування статистичних методів. Залежність вибору коефіцієнта кореляції від виду психологічних шкал. Параметричні і непараметричні коефіцієнти кореляції. Рівень значущості. Види зв'язку в кореляційних дослідженнях. Деякі методи статистичного аналізу даних при вторинній обробці: дисперсійний аналіз, факторний аналіз, регресійний аналіз.

Якісні (описові, змістовні) методи, первинний аналіз (виділення і розгляд кожного окремого випадку), первинний синтез (встановлення зв'язків між даними первинного аналізу та висунутої гіпотезою), вторинний аналіз (виділення стійко повторюваних фактів), вторинний синтез (об'єднання цих фактів, зіставлення з гіпотезою і знаходження існуючих закономірностей) Методи інтерпретації експериментальних даних: генетичний і структурний. Поняття достовірного і артефактних виведення. Основні джерела артефактних висновків. Психологічний редукціонізм. Висновки психологічного дослідження і включення результатів в систему знань.

Тема 8. Дослідницька програма в експерименті. Аналіз та презентація результатів психологічних експериментів.

Загальна характеристика етапів психологічного експерименту. Представлення результатів експериментів. Поняття про інтерпретацію результатів експерименту. Складові інтерпретації експериментальних результатів. Поняття про науковий стиль. Типи психологічного пояснення в експерименті. Проблема пояснення і узагальнення результатів дослідження. Типові помилки узагальнення експериментальних даних. Інтерпретація - негативного результату експерименту. Основні вимоги до мови наукового звіту. Основні правила надання інформації про учасників експериментів. Структура та оформлення письмового наукового звіту. Варіанти текстового представлення результатів дослідження. Вимоги до виступів з представлення результатів наукового дослідження. Наочнографічне представлення результатів досліджень. Аналіз звітів експериментального дослідження психіки (за статтями в наукових виданнях).

Тема 9. Етика експериментального дослідження.

Поняття етики в експериментальній психології. Етичні принципи досліджень за участю людей: планування досліджень, відповідальність, відповідність законам і стандартам, дозвіл інститутів на проведення досліджень. Перевірка добровільності участі досліджуваних: розподіл обов'язків, обізнане згоду на участь в дослідженні, відсутність необхідності в присвяченому злагоді, містифікація в дослідженнях. Етичні засади досліджень за участю тварин: обґрунтування досліджень, турбота про тварин, використання тварин в освітніх цілях. Основні принципи, що визначають етичне ставлення до учасників експерименту в ході проведення дослідницьких робіт.

4. СТРУКТУРА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

Назви змістових модулів і тем	Кількість годин							
	денна форма				Заочна форма			
	усього	у тому числі			усього	у тому числі		
		лекц.	прак	сам. роб.		лекц.	прак	сам. роб.
Тема 1. Предмет, завдання та методологія експериментальної психології.	10	2	4	4	10	2	-	8
Тема 2. Експериментальне спілкування.	10	2	2	6	10	-	2	8
Тема 3. Гіпотези у структурі психологічного дослідження	10	2	2	6	10	-	-	10
Тема 4. Змінні у експериментальній психології. Вимір змінних.	10	2	4	4	10	-	-	10
Тема 5. Валідність експериментального дослідження психіки.	10	2	2	6	10	-	-	10
Тема 6. Плани експериментального дослідження.	10	2	4	4	10	-	2	8
Тема 7. Обробка результатів психологічного вимірювання (кількісний і якісний аналіз).	10	-	4	6	10	2	-	8
Тема 8. Дослідницька програма в експерименті. Аналіз та презентація результатів психологічних експериментів.	10	2	2	6	10	-	2	8
Тема 9. Етика експериментального дослідження.	10	-	4	6	10	-	-	-
Усього годин	90	14	28	48	90	4	6	80
ПІДСУМКОВИЙ КОНТРОЛЬ - ЕКЗАМЕН								

5. ПИТАННЯ ДО ПРАКТИЧНИХ ЗАНЯТЬ

№ з/п	Назва теми	Кількість годин	
		денна форма	заочна форма
1	Тема 1. Предмет, завдання та методологія експериментальної психології. 1. Предмет і об'єкт вивчення експериментальної психології як науки. 2. Витоки експериментальної психології. 3. Етапи становлення експериментального методу в психології. 4. Класифікація методів емпіричного дослідження психіки. 5. Місце експерименту серед емпіричних методів психологічного дослідження. Переваги експерименту як методу психології порівняно із спостереженням.	4	-

	6. Принципи експериментального дослідження психіки.		
2	Тема 2. Експериментальне спілкування. 1. Експеримент як спільнадіяльність досліджуваного та експериментатора. 2. Психологічні проблеми експериментального спілкування. 3. Комунікативні артефакти і засоби їх попередження. 4. Способи контролю впливу факторів, пов'язаних з досліджуваним, на результати експерименту. 5. Добровільність участі досліджуваних як аспект суб'єктності. 6. Відповідальність експериментатора.	2	2
3	Тема 3. Гіпотези у структурі психологічного дослідження. 1. Поняття про гіпотезу в науковому дослідженні психіки. Вимоги до формулювання наукових гіпотез у психологічному експерименті. 2. Рівні гіпотез: теоретичний, емпіричний, статистичний. 3. Види гіпотез у психологічному експерименті. Контргіпотеза і третя конкуруюча гіпотеза. 4. Принцип фальсифікації і верифікації наукових гіпотез. Емпіричні гіпотези про феномен; про зв'язки між феноменами; про каузальні зв'язки тощо. 5. Статистичні гіпотези. Гіпотеза про подібність (нуль-гіпотеза) і гіпотеза про відмінність. Статистичні рішення: помилки 1-го і 2-го роду та можливості їхньому запобіганню.	2	-
4	Тема 4. Змінні у експериментальній психології. Вимір змінних. 1. Види змінних у експериментальному дослідженні психіки. 2. Типи незалежних змінних: ситуаційні, інструктивні і персональні. 3. Види незалежних змінних: якісні і кількісні, дворівневі і багаторівневі змінні. 4. Залежні змінні. Різновиди залежних змінних 5. Види змішувань змінних. Ефект послідовності при маніпулюванні незалежною змінною. 6. Експериментальний контроль змінних у психологічному дослідженні. 7. Емпіричні методи виміру змінних у психологічному експерименті. 8. Психологічні шкали. 9. Міри зв'язку і міри відмінностей результатів у експериментальному дослідженні психіки.	4	-
5	Тема 5. Валідність експериментального дослідження психіки. 1. Поняття валідності експерименту і валідності психодіагностичного тесту. Види валідності. 2. Аналіз факторів, що загрожують внутрішній і зовнішньої валідності експериментального дослідження. 3. Генеральна сукупність і експериментальна вибірка. 4. Репрезентативність вибірки. 5. Стратегії відбору досліджуваних у вибірку.	2	-
6	Тема 6. Плани експериментального дослідження. 1. Організація експерименту в психології. 2. Характеристика етапів експерименту. 3. Доекспериментальні плани, їх типологія та особливості застосування. 4. Квазіекспериментальні плани, їх типологія та особливості застосування. 5. Поняття про експериментальні плани та їх класифікація.	4	2

7	Тема 7. Обробка результатів психологічного вимірювання (кількісний і якісний аналіз). 1.Методи аналізу результатів експериментів як перевірка статистичних гіпотез про відмінності груп. Рівень статистичної значущості. Параметричні і непараметричні методи. 2.Аналіз результатів кореляційних досліджень. Основні види кореляційних досліджень: прості, порівняльні, структурні. Змінні в кореляційних дослідженнях. 3.Області застосування кореляційних досліджень. Можливі інтерпретації кореляційних зв'язків між змінними. 4. Якісний аналіз даних. Інтерпретація даних у якісному аналізі.	4	-
8	Тема 8. Дослідницька програма в експерименті. Аналіз та презентація результатів психологічних експериментів. 1. Етапи та складові інтерпретації експериментальних результатів. 2. Проблема узагальнення та представлення результатів дослідження; 3. Структура експериментального звіту. Академічний стиль в наукових психологічних текстах. 4. Узагальнення наукових і експериментальних даних. 5. Форми відображення результатів наукового дослідження: повідомлення, доповіді, тези, статті тощо. 6. Поняття про візуалізацію результатів психологічного дослідження.	2	2
9	Тема 9. Етика експериментального дослідження. 1. Поняття етики в експериментальній психології. 2. Етичні принципи досліджень за участю людей. 3. Перевірка добровільності участі досліджуваних. 4. Етичні засади досліджень за участю тварин. 5. Основні принципи, що визначають етичне ставлення до учасників експерименту в ході проведення дослідницьких робіт.	4	-
Всього		28	6

6. САМОСТІЙНА РОБОТА

До самостійної роботи студентів щодо вивчення дисципліни «Експериментальна психологія» включаються:

1. Знайомство з науковою та навчальною літературою відповідно зазначених у програмі тем.
2. Опрацювання лекційного матеріалу.
3. Підготовка до практичних занять.
4. Консультації з викладачем протягом семестру.
5. Самостійне опрацювання окремих питань навчальної дисципліни.
6. Підготовка та виконання індивідуальних завдань у вигляді доповідей, есе, презентацій.
7. Підготовка до підсумкового контролю.

ТЕМАТИКА ТА ПИТАННЯ ДО САМОСТІЙНОЇ ПІДГОТОВКИ ТА ІНДИВІДУАЛЬНИХ ЗАВДАНЬ

№ з/п	Назва теми	Кількість годин	Кількість годин
		денна форма	заочна форма
1	Тема 1. Предмет, завдання та методологія експериментальної психології. 1. Творче завдання - Скласти схему «Види наукових досліджень» - Розробити власну анкету на будь-яку тему з урахуванням вимог до використання даного методу дослідження. Проведіть анкетування групи студентів, проаналізуйте результати, застосовуючи кількісні методи дослідження. Зробіть висновки і підготуйте рекомендації щодо поліпшення стану обраної Вами теми. Опишіть результати дослідження. Занесіть все в протокол. - Підготувати доповіді (презентації): • Внесок основних напрямів психологічної науки в становлення і розвиток експерименту в психології. • Історія розвитку зарубіжної експериментальної психології наприкінці IX та на початку XX століть. • Історія розвитку вітчизняної експериментальної психології наприкінці IX та на початку XX століть. • Особливості експериментального підходу в вітчизняній психології. • Основні тенденції розвитку сучасної експериментальної психології. Специфіка планування і проведення соціального експерименту. • Вербально-комунікативні методи: бесіда; інтерв'ю. • «Архівний» метод або аналіз продуктів діяльності (праксіметричний метод). Техніка контент-аналізу як різновиду архівного методу.	4	8
2	Тема 2. Експериментальне спілкування. 1. Творче завдання - Скласти таблицю «Комп'ютерне дослідження: переваги і недоліки» 2. Підготувати доповіді • Поняття артефактний експеримент і артефактний висновок. • Типові помилки дослідження: чи можна їх уникнути? • Правильне поводження з досліджуваним: що входить в це поняття? • Добровільність участі досліджуваних як аспект суб'єктності. • Відповідальність експериментатора: типи і рівні.	6	8
3	Тема 3. Гіпотези у структурі психологічного дослідження. 1. Творче завдання В науці виділяють два основних джерела гіпотез – на основі цілеспрямованого і випадкового спостереження поведінки і на основі теорій.	6	10

	Відомий вчений Р. Дж. Стернберг зазначав: «Усі (або майже усі) мої ідеї виникли зі спостереження за людьми: за собою, за студентами, з якими я працюю, за моїми дітьми, за моїми відносинами з людьми, за відносинами інших людей, тощо. Справа в тому, що в психології немає кращого джерела даних, ніж люди навколо вас. Я завжди вважав, що книги, лекції або лабораторна робота не більше сприяють формуванню ідей, ніж живий досвід». У вигляді есе проаналізуйте які власні ідеї могли б послужити основою для будь-якого дослідження? Наведіть приклади класичних експериментів, розробка яких спиралася на результати спостереження. 2. Підготувати доповіді: - Система гіпотез в експериментальному дослідженні. Джерела гіпотез. - Принцип фальсифікованості та верифікованості наукової гіпотези. - Вимоги до формулювання гіпотез. Основні ознаки правильної гіпотези. - Експериментальна гіпотеза та її особливості. Види експериментальних гіпотез. - Контргіпотеза і треті конкуруюча гіпотеза в психологічному експерименті. - Статистичні гіпотези. Помилки 1-го і 2-го роду при перевірці статистичних гіпотез, асиметрія висновків на основі експериментальних результатів. - Нуль-гіпотеза і значущі результати дослідження. Умови відхилення нуль-гіпотези.								
4	Тема 4. Змінні у експериментальній психології. Вимір змінних. 1. Творче завдання Скласти і заповнити таблицю «Види змінних в експериментальному дослідженні психіки», вказуючи змістовну характеристику та її прояви. <table><tr><td>Назва змінної</td><td>Зміст</td><td>Прояви</td></tr><tr><td colspan="3"></td></tr></table> 2. Виберіть будь-яке дослідження в психологічному експерименті, яке Ви самостійно будете проводити. Опишіть свої дії з підготовки до цього. Розпишіть основні етапи психологічного дослідження, виходячи з ролі експериментатора. Яким чином Ви плануєте дослідження? Яка гіпотеза Вашого дослідження? Визначити залежну і незалежну змінні індивідуального емпіричного дослідження. Які методи виміру змінних у психологічному експерименті Ви плануєте використовувати? 2. Підготувати доповідь: - Поняття незалежна змінна і її функціональний контроль. - Специфічна роль додаткових змінних. - Відмінності одиничної і комплексної змінної. - Вимірювання змінних і психологічні шкали.	Назва змінної	Зміст	Прояви				4	10
Назва змінної	Зміст	Прояви							
5	Тема 5. Валідність експериментального дослідження психіки. 1. Творче завдання (есе)	6	10						

	- Сформулюйте своє ставлення до проблеми екологічної валідності даних, отриманих експериментальним шляхом. 2. Підготувати доповіді - Формування вибірки і розподіл досліджуваних за групами. - Процедура підбору еквівалентних груп. - Різновиди конструювання експериментальних груп. 3. Підготуватись до дискусії: Опираючись на основні поняття: валідність, зовнішня валідність, її різновиди: екологічна валідність, змістовна валідність, критеріальна валідність, внутрішня валідність, її різновиди: конструктна валідність, операційна валідність, генеральна сукупність, популяція, експериментальна вибірка, рандомізація, надійність експерименту, репрезентативність, генеральна сукупність, популяція, експериментальна вибірка, рандомізація, надійність експерименту, репрезентативність. Дати відповідь на питання: - Що таке популяція? - Що таке вибірка? - Що таке репрезентативність? - Що таке адекватність вибірки? - Що означає змістовний критерій формування вибірки? - Що означає критерій еквівалентності випробуваних? - Що означає критерій репрезентативності? - Що означає випадкова стратегія відбору досліджуваних з популяції? - Що означає стратометричний відбір? - Що таке репрезентативне моделювання? - Що таке наближене моделювання? - Що таке експериментальна група досліджуваних?						
6	Тема 6. Плани експериментального дослідження. 1. Творче завдання 1.1. Провести аналіз переваг і недоліків планів психологічного експерименту. Скласти таблицю «Переваги та недоліки планів експериментального дослідження» <table><tr><th colspan="2">Міжгруповий план</th></tr><tr><th>Переваги</th><th>Недоліки</th></tr></table> 1.2. Проаналізуйте план описаного нижче експерименту. Якщо, на вашу думку, в його плануванні допущені помилки, вкажіть, в чому конкретно вони полягають, і запропонуйте свій варіант побудови експерименту. Опис експерименту: Викладач психології вирішив перевірити ефективність проблемного навчання. З цією метою в якості експериментальних були взяті дві групи студентів першого курсу психологічного факультету, контрольних - дві групи студентів-філологів першого курсу того ж університету. На практичних та семінарських заняттях перших двох груп викладач широко застосовував проблемні ситуації, в двох контрольних заняття проводилися традиційним способом. В кінці семестру викладач за допомогою спеціальних тестів діагностував особливості розумових процесів	Міжгруповий план		Переваги	Недоліки	4	8
Міжгруповий план							
Переваги	Недоліки						

	студентів у всіх чотирьох групах. Виявилося, що у студентів експериментальних груп були більш високі результати за тестами. Крім того, вони отримали і більш високі оцінки на іспитах по психології. Викладач зробив висновок, що проблемне навчання більш ефективне. 2. Темі доповідей і рефератів: • Види доекспериментальних планів за Д. Кемпбеллом. • Перспективи розвитку експерименту: багатовимірний експеримент, диференційно-психологічний експеримент, кроскультурне дослідження • Планування за методом часових серій • Плани для незалежної змінної.		
7	Тема 7. Обробка результатів психологічного вимірювання (кількісний і якісний аналіз). 1. Творче завдання Скласти схему «Результати емпіричного дослідження» 2. Темі доповідей і рефератів: • Лонгітюдне кореляційне дослідження. • Галузі застосування кореляційних досліджень. • Особливості складання висновків при проведенні кореляційного дослідження. • Проблема недостовірності (артефактності) висновків наукового дослідження. • Джерела артефактних висновків. • Мова та стиль наукової роботи. • Комп'ютерна обробка результатів психологічних експериментів 3. Підготувати відповіді на питання 1. Етапи та складові інтерпретації експериментальних результатів. 2. Засоби опрацювання даних в експериментальному дослідженні психіки. 3. Типи психологічного пояснення в експерименті. 4. Проблема узагальнення та представлення результатів дослідження; 5. Структура експериментального звіту. Академічний стиль в наукових психологічних текстах.	6	8
8	Тема 8. Дослідницька програма в експерименті. Аналіз та презентація результатів психологічних експериментів. 1. Творче завдання: Підготувати результати індивідуального дослідження для презентації. 2. Виконати контрольні завдання • Написати приклад висновку про підтвердження або заперечення гіпотези. • Описати причини додаткових досліджень. • Значимість публікації результатів експериментів для розвитку психології. • Наукове шахрайство: плагіат, фальсифікація даних. • Проблема недостовірності (артефактності) висновків наукового дослідження.	6	8

9	Тема 9. Етика експериментального дослідження. 1. Творче завдання (есе): - Ознайомтесь з етичним кодексом психолога та визначить етичні принципи проведення дослідження на людині 2. Теми доповідей: - Значимість публікації результатів експериментів для розвитку психології. - Наукове шахрайство: плагіат, фальсифікація даних. - Етичні принципи досліджень за участю людей. - Типи досліджуваних, мотивація участі в експерименті. Методи контролю впливу особистості випробуваного на експеримент 3. Питання для дискусії 1. Чому в психологічних дослідженнях іноді використовують містифікацію? Як використання містифікації узгоджується з ідеєю обізнаної згоди? Наведіть приклади. 2. В чому полягає сутність поняття «дебрифінг» в контексті етики психологічного дослідження. Які головні цілі дебрифінгу.	6	-
	Всього	48	80

7. ВИДИ ТА МЕТОДИ КОНТРОЛЮ

Види контролю	Складові оцінювання	
	Для іспиту	Для заліку
поточний контроль , який здійснюється у ході: проведення практичних (лабораторних) занять, виконання самостійної роботи, індивідуальних завдань, дослідна робота здобувача тощо.	50%	100%
підсумковий контроль	50%	

Методи діагностики знань (контролю)	фронтальне опитування; наукова доповідь, есе, усне повідомлення, індивідуальне опитування; робота у групах; ділова гра, розв'язання ситуаційних завдань, кейсів, практичних завдань, залік, іспит
--	---

Питання до екзамену

- Наука як форма і спосіб пізнання, її відмінні риси та відмінності від псевдонауки.
- Предмет, завдання, принципи і проблеми експериментальної психології
- Фундаментальні ідеї природничо наукової традиції в психології. Номотетичний підхід.
- Фундаментальні ідеї культурно-історичної традиції в психології. Идеографічний підхід та ідеї В. Дільтея і Е. Гуссерля.
- Роль фізіології в становленні експериментального методу в психології. Дослідження Е. Вебера і Г. Фехнера.
- Розвиток експериментальної психології: внесок В. Вундта і Г. Еббінгауза.
- Розвиток експериментальної психології: внесок Ф. Гальтона і Д. Кеттела
- Українська психологічна школа. Відкриття експериментальних психологічних лабораторій.
- Використання експериментального методу дослідження психіки в роботах Г. Костюка, С. Максименка.
- Становлення експериментальної психології (І. М. Сеченов, Г. І. Челпанов та ін.).

11. Основні принципи на яких ґрунтується методологія експериментальної психології
12. Поняття про методологію, метод, методику.
13. Місце експерименту в дослідженні психічної реальності. Сутність експериментального дослідження психіки.
14. Принципи експериментального дослідження психіки. Загальна характеристика емпіричних методів дослідження психіки.
15. Бездоганний експеримент. Основні ознаки. Відношення до реального експерименту.
16. Теорія та її види. Наукова проблема встановлення наукової проблеми.
17. Комунікативні артефакти в експериментальному дослідженні психіки.
18. Засоби запобігання комунікативних артефактів в експериментальному дослідженні психіки.
19. Експериментатор: його особистість та діяльність в експерименті.
20. Методи контролю впливу експериментатора в дослідженні.
21. Досліджуваний: його діяльність в експерименті, особистість досліджуваного та ситуація експерименту
22. Артефакти в експериментальному дослідженні.
23. Експериментальне спілкування. Етичні принципи проведення експериментального дослідження в психології.
24. Загальна характеристика етапів експериментального дослідження психіки.
25. Соціально-психологічні ефекти, що спричиняють появу артефактів у дослідженні.
26. Основні проблеми експериментального методу в психології.
27. Особливості експерименту у віковій, педагогічній, соціальній психології та інших галузях психологічної науки.
28. Експериментальні дослідження емоційно-вольової сфери і поведінкових реакцій (А. Бандура, Д. Лі і Е. Аронсон)
29. Система гіпотез в експериментальному дослідженні. Джерела гіпотез.
30. Гіпотеза в структурі психологічного дослідження. Види гіпотез у психологічному дослідженні.
31. Типи експериментальних гіпотез. Їх значення у наукових дослідженнях
32. Принцип фальсифікованості та верифікованості наукової гіпотези.
33. Психологічні проблеми як джерело експериментальних гіпотез. Ознаки наявності проблеми.
34. Вимоги до формулювання гіпотез. Основні ознаки правильної гіпотези.
35. Експериментальна гіпотеза та її особливості. Види експериментальних гіпотез.
36. Контргіпотеза і треті конкуруюча гіпотеза в психологічному експерименті.
37. Статистичні гіпотези. Помилки 1-го і 2-го роду при перевірці статистичних гіпотез, асиметрія висновків на основі експериментальних результатів.
38. Нуль-гіпотеза і значущі результати дослідження. Умови відхилення нуль-гіпотези.
39. Поняття валідності психологічного експерименту, види валідності.
40. Критерії надійності і валідності психологічного експерименту.
41. Зовнішня валідність і внутрішня валідність.
42. Поняття змінної в психологічному дослідженні. Види змінних.
43. Психологічні шкали (за С. Стівенсом). Умови застосування шкал.
44. Умови досягнення надійності і валідності психологічного експерименту.
45. Види незалежних змінних та їх характеристики.
46. Залежні змінні та їх характеристики.
47. Проміжні змінні та їх особливості.
48. Змінні, що контролюються. Джерела артефактів у маніпулюванні змінними.
49. Правила та стратегії формування експериментальної вибірки.

50. Характеристика експериментальних змінних у дослідженні.
51. Способи контролю експериментальних змінних.
52. Характеристика видів зв'язку між змінними у дослідженні.
53. Джерела порушення валідності. Основні фактори, що знижують валідність експерименту.
54. Експериментальний контроль змінних у психологічному дослідженні, джерела артефактів та методи їх уникнення.
55. Шляхи забезпечення валідності квазіекспериментального дослідження психіки.
56. Стратегії відбору досліджуваних в експериментальну вибірку. Генеральна сукупність і експериментальна вибірка.
57. Характеристика експериментальної вибірки: конструювання експериментальних груп.
58. Репрезентативність експериментальної вибірки. Правила формування вибірки досліджуваних.
59. Проблеми використання природних груп у психологічному експерименті.
60. Фактори досягнення внутрішньої валідності (надійності) експерименту в психології.
61. Фактори досягнення зовнішньої валідності експериментального дослідження психіки.
62. Характеристика етапів психологічного експерименту. Планування експерименту.
63. Види експериментальних планів. Поняття про планування психологічного експерименту.
64. План як експериментальна схема варіювання умов незалежної змінної. Простий план і його різновиди.
65. Доекспериментальні та квазіекспериментальні плани.
66. Особливості експериментальних планів для одного досліджуваного.
67. Експериментальні плани для одного досліджуваного і декількох груп.
68. Особливості мисленевого експерименту. Бездоганий експеримент та його види.
69. Фактори що порушують зовнішню валідність експерименту.
70. Характеристика внутрішньої валідності експерименту. Фактори, що погрожують внутрішній валідності експерименту, способи їхнього контролю.
71. Характеристика зовнішньої валідності експерименту. Фактори, що погрожують зовнішній валідності, способи їхнього контролю.
72. Планування кореляційного дослідження. Типи кореляційного дослідження.
73. Вибір методів отримання даних. Проблема об'єктивності і надійності експериментальних даних.
74. Обробка і узагальнення результатів експериментального дослідження.
75. Якісна і кількісна обробка результатів експериментування.
76. Проблема інтерпретації результатів експериментального дослідження психіки.
77. Методи статистичного аналізу даних експериментального дослідження.
78. Простий план і його різновиди. План з попереднім і підсумковим тестуванням та умови його використання.
79. Факторні плани і їх характеристика. Планування за латинським і греко-латинським квадратом.
80. Квазіекспериментальні плани. Особливості квазі експериментального дослідження психіки.
81. Формуючий експеримент як квазіекспериментальне дослідження психіки.
82. Характеристика та особливості експерименту «ex-post-facto».
83. Методи і форми представлення результатів психологічного експерименту.
84. Мова та стиль наукової роботи. Академічний етикет.

(поточний контроль, підсумковий контроль, загальний результат оцінювання)
ЕКЗАМЕН

Поточний контроль			
Види роботи	Планові терміни виконання	Форми контролю та звітності	Максимальний відсоток оцінювання
Систематичність і активність роботи на практичних (лабораторних) заняттях			
1.1. Підготовка до практичних (лабораторних) занять	Відповідно до робочої програми та розкладу занять	Перевірка обсягу та якості засвоєного матеріалу під час практичних (лабораторних) занять	30
Виконання завдань для самостійного опрацювання			
1.2. Індивідуальне тестування, завдання, підготовка реферату (есе) за заданою тематикою	Відповідно до робочої програми та розкладу занять	Розгляд відповідного матеріалу під час аудиторних занять або ІКР ¹ , перевірка конспектів навчальних текстів тощо	10
Виконання індивідуальних завдань, дослідна робота здобувача			
1.3. Інші види індивідуальних завдань, в т.ч. підготовка наукових публікацій, участь у роботі круглих столів, конференцій тощо.	Відповідно до робочої програми та розкладу занять	Обговорення результатів проведеної роботи під час аудиторних занять, наукових конференцій та круглих столів.	10
Разом балів за поточний контроль			50
Підсумковий контроль екзамен			50
Загальний результат оцінювання			100

Поточний контроль знань здобувачів освіти при формі контролю **екзамен** (максимум 50 балів) оцінюється за шкалою («2», «3», «4», «5»), з обов'язковим переведенням балів за кожний вид роботи таким чином:

- за підготовку до аудиторних занять (максимум 30 балів) здобувачу освіти необхідно мати не менше 1/2 оцінок від загальної кількості практичних (лабораторних) занять, для переводу балів за підготовку до аудиторних занять середньоарифметична оцінка множиться на коефіцієнт 6;
- за виконання завдань для самостійного опрацювання (тестування, завдання, підготовка реферату (есе) за заданою тематикою) (максимум 10 балів) здобувачу освіти необхідно мати не менше 1/2 оцінок від загальної кількості програмного матеріалу, що виноситься на самостійне вивчення, для переводу зазначених балів середньоарифметична оцінка множиться на коефіцієнт 2;
- за інші види індивідуальних завдань, в т.ч. підготовку наукових публікацій, участь у роботі круглих столів, конференцій тощо (максимум 10- балів) здобувачу освіти необхідно мати не

¹ Індивідуально-консультативна робота викладача зі здобувачами

менше 1/2 оцінок від загальної кількості інших видів індивідуальних завдань, для переводу балів за підготовку середньоарифметична оцінка множиться на коефіцієнт 2.

КРИТЕРІЇ ОЦІНЮВАННЯ ЗА ПОТОЧНИЙ КОНТРОЛЬ

- «2» - виставляється за неправильну відповідь (письмову роботу), яка не відповідає змісту теми та свідчить про нерозуміння її основних положень;
- «3» - виставляється за відповідь (письмову роботу), яка відповідає змісту теми, але є неповною і неточною у визначенні понять, свідчить про неповне розуміння основних положень навчального матеріалу, свідчить про те, що знання студента мають фрагментарний, поверховий характер;
- «4» - оцінюється правильна і обґрунтована відповідь (письмова робота), з якої видно, що студент знає й розуміє теоретичний матеріал в обсязі навчальної теми, володіє необхідними навичками, не допускає суттєвих помилок.
- «5» - оцінюється повна, правильна, ґрунтовна відповідь (письмова робота) на запитання теми, що передбачає логічність і послідовність викладу матеріалу, володіння термінологією, показує вміння повно й глибоко використовувати теоретичні знання в практичній площині.

КРИТЕРІЇ ОЦІНЮВАННЯ ПІДСУМКОВОГО КОНТРОЛЮ ЗНАНЬ ЗДОБУВАЧІВ ЗА ЕКЗАМЕН (максимум 50 балів)

Рівень знань оцінюється:

- від 40 до 50 балів - студент виявляє особливі творчі здібності, вміє самостійно знаходити та опрацьовувати необхідну інформацію, демонструє знання матеріалу, проводить узагальнення і висновки;
- від 30 до 40 балів - студент володіє знаннями матеріалу, але допускає незначні помилки у формуванні термінів, категорій, проте за допомогою викладача швидко орієнтується і знаходить правильні відповіді;
- 20 - 30 балів - студент відтворює значну частину теоретичного матеріалу, виявляє знання і розуміння основних положень, з допомогою викладача може аналізувати навчальний матеріал, але дає недостатньо обґрунтовані, невичерпні відповіді, допускає помилки.
- 10 - 20 балів - володіє навчальним матеріалом на середньому рівні, допускає помилки, серед яких є значна кількість суттєвих;
- 0 - 10 балів - володіє навчальним матеріалом на рівні, вищому за початковий, значну частину його відтворює на репродуктивному рівні, на всі запитання дає необґрунтовані, невичерпні відповіді, допускає помилки.

ЗАЛІК

<i>Поточний контроль</i>			
Види роботи	Планові терміни виконання	Форми контролю та звітності	Максимальний відсоток оцінювання
Систематичність і активність роботи на практичних (лабораторних) заняттях			
1.1. Підготовка до практичних (лабораторних) занять	Відповідно до робочої програми та розкладу занять	Перевірка обсягу та якості засвоєного матеріалу під час практичних (лабораторних) занять	60
Виконання завдань для самостійного опрацювання			

1.2. Індивідуальне тестування, завдання, підготовка реферату (есе) за заданою тематикою	Відповідно до робочої програми та розкладу занять	Розгляд відповідного матеріалу під час аудиторних занять або ІКР ² , перевірка конспектів навчальних текстів тощо	20
Виконання індивідуальних завдань, дослідна робота здобувача			
1.3. Інші види індивідуальних завдань, в т.ч. підготовка наукових публікацій, участь у роботі круглих столів, конференцій тощо.	Відповідно до робочої програми та розкладу занять	Обговорення результатів проведеної роботи під час аудиторних занять, наукових конференцій та круглих столів.	20
Разом балів за поточний контроль			100
Загальний результат оцінювання			100

Поточний контроль знань здобувачів освіти при формі контролю **залік** (максимум 100 балів) оцінюється за шкалою («2», «3», «4», «5»), з обов'язковим переведенням балів за кожний вид роботи таким чином:

- за підготовку до аудиторних занять (максимум 60 балів) здобувачу освіти необхідно мати не менше 1/2 оцінок від загальної кількості практичних (лабораторних) занять, для переведу балів за підготовку до аудиторних занять середньоарифметична оцінка множиться на коефіцієнт 12;
- за виконання завдань для самостійного опрацювання (тестування, завдання, підготовка реферату (есе) за заданою тематикою) (максимум 20 балів) здобувачу освіти необхідно мати не менше 1/2 оцінок від загальної кількості програмного матеріалу, що виноситься на самостійне вивчення, для переведу зазначених балів середньоарифметична оцінка множиться на коефіцієнт 4;
- за інші види індивідуальних завдань, в т.ч. підготовку наукових публікацій, участь у роботі круглих столів, конференцій тощо (максимум 20- балів) здобувачу освіти необхідно мати не менше 1/2 оцінок від загальної кількості інших видів індивідуальних завдань, для переведу балів за підготовку середньоарифметична оцінка множиться на коефіцієнт 4.

КРИТЕРІЇ ОЦІНЮВАННЯ ЗА ПОТОЧНИЙ КОНТРОЛЬ

- «2» - виставляється за неправильну відповідь (письмову роботу), яка не відповідає змісту теми та свідчить про нерозуміння її основних положень;
- «3» - виставляється за відповідь (письмову роботу), яка відповідає змісту теми, але є неповною і неточною у визначенні понять, свідчить про неповне розуміння основних положень навчального матеріалу, свідчить про те, що знання студента мають фрагментарний, поверховий характер;
- «4» - оцінюється правильна і обґрунтована відповідь (письмова робота), з якої видно, що студент знає й розуміє теоретичний матеріал в обсязі навчальної теми, володіє необхідними навичками, не допускає суттєвих помилок.
- «5» - оцінюється повна, правильна, ґрунтовна відповідь (письмова робота) на запитання теми, що передбачає логічність і послідовність викладу матеріалу, володіння термінологією, показує вміння повно й глибоко використовувати теоретичні знання в практичній площині.

² Індивідуально-консультативна робота викладача зі здобувачами

9. КРИТЕРІЇ ЗАГАЛЬНИХ РЕЗУЛЬТАТІВ ОЦІНЮВАННЯ ЗНАНЬ ЗДОБУВАЧІВ (для іспиту / заліку)

Рівень знань оцінюється:

- «відмінно» / «зараховано» А - від 90 до 100 балів. Студент виявляє особливі творчі здібності, вміє самостійно знаходити та опрацьовувати необхідну інформацію, демонструє знання матеріалу, проводить узагальнення і висновки. Був присутній на лекціях та семінарських заняттях, під час яких давав вичерпні, обґрунтовані, теоретично і практично правильні відповіді, має конспект з виконаними завданнями до самостійної роботи, презентував реферат (есе) за заданою тематикою, проявляє активність і творчість у науково-дослідній роботі;
- «добре» / «зараховано» В - від 82 до 89 балів. Студент володіє знаннями матеріалу, але допускає незначні помилки у формуванні термінів, категорій, проте за допомогою викладача швидко орієнтується і знаходить правильні відповіді. Був присутній на лекціях та семінарських заняттях, має конспект з виконаними завданнями до самостійної роботи, презентував реферат (есе) за заданою тематикою, проявляє активність і творчість у науково-дослідній роботі;
- «добре» / «зараховано» С - від 74 до 81 балів. Студент відтворює значну частину теоретичного матеріалу, виявляє знання і розуміння основних положень, з допомогою викладача може аналізувати навчальний матеріал, але дає недостатньо обґрунтовані, невичерпні відповіді, допускає помилки. При цьому враховується наявність конспекту з виконаними завданнями до самостійної роботи, реферату та активність у науково-дослідній роботі;
- «задовільно» / «зараховано» D - від 64 до 73 балів. Студент був присутній не на всіх лекціях та семінарських заняттях, володіє навчальним матеріалом на середньому рівні, допускає помилки, серед яких є значна кількість суттєвих. При цьому враховується наявність конспекту з виконаними завданнями до самостійної роботи, рефератів (есе);
- «задовільно» / «зараховано» E - від 60 до 63 балів. Студент був присутній не на всіх лекціях та семінарських заняттях, володіє навчальним матеріалом на рівні, вищому за початковий, значну частину його відтворює на репродуктивному рівні, на всі запитання дає необґрунтовані, невичерпні відповіді, допускає помилки, має неповний конспект з завданнями до самостійної роботи.
- «незадовільно з можливістю повторного складання» / «не зараховано» FX – від 35 до 59 балів. Студент володіє матеріалом на рівні окремих фрагментів, що становлять незначну частину навчального матеріалу.
- «незадовільно з обов'язковим повторним вивченням дисципліни» / «не зараховано» F – від 0 до 34 балів. Студент не володіє навчальним матеріалом.

Таблиця відповідності результатів контролю знань за різними шкалами

100-бальною шкалою	Шкала за ECTS	За національною шкалою	
		екзамен	залік
90-100 (10-12)	A	Відмінно	зараховано
82-89 (8-9)	B	Добре	
74-81(6-7)	C	Задовільно	
64-73 (5)	D		
60-63 (4)	E		
35-59 (3)	FX	незадовільно	не зараховано
1-34 (2)	F		

10. РЕКОМЕНДОВАНА ЛІТЕРАТУРА

Основна:

1. Бірта Г.О. Методологія і організація наукових досліджень. Навч. посіб. Г. О. Бірта, Ю.Г. Бургу. К.: «Центр учбової літератури», 2014. 142 с.
2. Бондарчук О. І. Експериментальна психологія: курс лекцій/ О.І. Бондарчук. К.: МАУП, 2003. 120 с.
3. Боснюк В. Ф. Математичні методи в психології: курс лекцій. Мультимедійне навчальне видання. Х.: НУЦЗУ, 2020. 141 с.
4. Галян І. М., Галян О. І. Експериментальна психологія: підручник. Львів: СТОЛОМ. 2023. 360 с.
5. Горбунова В.В. Експериментальна психологія в схемах і таблицях: Навчальний посібник. К.: «ВД «Професіонал», 2007. 208 с.
6. Климчук В.О. Математичні методи у психології. Навчальний посібник для студентів психологічних спеціальностей. К.: Освіта України. 2009. 288 с.
7. Копець Л. Класичні експерименти в психології: навч. посібник. К.: "Києво-Могилянська академія", 2010. 283 с.
8. Кравчук С. Л. Експериментальна психологія: теорія і практика психологічного експерименту: підруч. для студ. вищ. навч. закл. К.: Київський університет, 2008. 286 с.
9. Максименко С. Д., Носенко Е. Л. Експериментальна психологія (дидактичний тезаурус). Навч. посібник. К.: МАУП, 2002. 128 с.
10. Максименко С. Д., Носенко Е. Л. Експериментальна психологія. Підручник. К.: Центр учбової літератури, 2017. 360 с.
11. Практична психологія: навч. посіб. Для студ. вищ.навч. закл. / М.С. Корольчук, В.М. Корольчук, С.М. Миронець та ін. К.: Київ. нац. торг.- екон. Ун-т, 2017. 728 с.
12. Рибалка В. В. Методологічні питання наукової психології: навчально-методичний посібник. К.: Ніка Центр, 2003. 204 с.
13. Шейко В.М., Кушнарєнко Н.М. Організація та методика науково-дослідницької діяльності: підручник. К.: Знання, 2017. 310 с.

Додаткова:

1. Важинський С.Е., Щербак Методика та організація наукових досліджень: навч. посіб. Суми: СумДПУ імені А. С. Макаренка, 2016. 260 с.
2. Велитченко Л.К. Суб'єктна парадигма як базис теоретичної моделі і дослідницького концепту комунікативної атрибуції. «KELM (Knowledge, Education, Law, Management)» № 7(43), 2021. Рр. 126-133.
3. Велитченко Л. К. Особистість як суб'єктна конкретика ідеї буття та долі : монографія. Одеса : Букаєв Вадим Вікторович, 2024. 249 с.
4. Копець Л., Класичні експерименти в психології, навч. посіб., Видавництво: Києво-Могилянська академія, Київ, 2010, 283 с.
5. Кравчук С.Л. Експериментальна психологія: теорія і практика психологічного експерименту: підручник. 2018. 287 с.
6. Максименко С. Д., Носенко Е. Л. Експериментальна психологія (дидактичний тезаурус). Навч. посібник. К.: МАУП, 2002. 128 с.
7. Мещанова Г. Соціально-психологічне дослідження особистості: теоретико-методологічний аспект. Т.: Економічна думка, 2004. 86 с.
8. Практична психологія: навч. посіб. Для студ. вищ.навч. закл. / М.С. Корольчук, В.М. Корольчук, С.М. Миронець та ін. К.: Київ. нац. торг.- екон. Ун-т, 2017. 728 с.

Інформаційні ресурси

1. Бібліотека Міжнародного гуманітарного університету: офіційний сайт. URL: https://mgu.edu.ua/science_library
2. Бібліотека Університету Ушинського : офіційний сайт. URL: <https://library.pdpu.edu.ua>
3. Міністерство освіти і науки України: офіційний сайт. URL: <http://www.mon.gov.ua>
4. Національна бібліотека України імені В.І.Вернадського: офіційний сайт. URL: <http://www.nbuv.gov.ua/>
5. Одеська національна наукова бібліотека: офіційний сайт. URL: <http://odnb.odessa.ua/>